

ISTORICUL SPITALULUI DIN RĂDĂUȚI

ȘTEFĂNIȚA-MIHAELA UNGUREANU
Institutul „Bucovina”, Rădăuți
E-mail: stefanita_ungureanu@yahoo.co.uk

History of the Hospital in Rădăuți

(Abstract)*

In 1972, teachers and former students of the “Eudoxiu Hurmuzachi” High School in Rădăuți drafted a yearbook of the institution, in order to celebrate the 100th anniversary of its existence. The volume, entitled *Centenary*, is in the library of the National College “Eudoxiu Hurmuzachi” in Rădăuți. In this volume, originally conceived as a work of monographic character, there are information on the past of the city of Radauti, the history of the former “Eudoxiu Hurmuzachi” High School between 1872 and 1972, the history of the high school library, articles dedicated to some of its personalities (Ernst Rudolf Neubauer, the first director; Emanoil Isopescu) or people who financially supported its establishment (Vasile Marcu), memories about former teachers (Cornel Hahon, Mihail Gușuleac, Eugen Botezat, Ilie Vișan); an excerpt from the novel *Gaudeamus* by Vasile Țigănescu (former pupil and teacher), the program of scientific papers and communications dedicated to the centenary, the draft of the festive issue of the school magazine “Muguri” from 1972, as well as nominal tables with the teachers of the high school between the two World Wars and with the graduates of various courses and specializations between 1882 and 1971. Among them, there is a text of 28 pages, entitled “The History of the Hospital in Rădăuți”, the period under investigation being approximately between 1818 and 1960. The author of it is unknown; we understand though from the text that he/she was a medical employee of the hospital.

Keywords: Bukovina, Rădăuți, city hospital, history.

(Rezumat)

În 1972, profesorii și foștii elevi ai Liceului „Eudoxiu Hurmuzachi” din Rădăuți au întocmit un anuar al instituției, pentru a sărbători 100 de ani de existență. Volumul, intitulat *Centenar*, se află în biblioteca Colegiului Național „Eudoxiu Hurmuzachi” din Rădăuți. În acest volum, conceput inițial ca o operă cu caracter monografic, există informații despre: trecutul orașului Rădăuți; istoria Liceului „Eudoxiu Hurmuzachi” între anii 1872 și 1972; istoria bibliotecii liceului; articole dedicate unora dintre personalitățile sale (Ernst Rudolf Neubauer, primul director; Emanoil Isopescu) sau oamenilor care i-au

* Traducere: Ștefănița-Mihaela Ungureanu.

susținut financiar înființarea (Vasile Marcu); amintiri despre foștii profesori (Cornel Hahon, Mihail Gușuleac, Eugen Botezat, Ilie Vișan); un fragment din romanul *Gaudeamus* de Vasile Țigănescu (fost elev și profesor); programul de lucrări științifice și comunicări dedicate centenarului; proiectul ediției festive a revistei școlare „Muguri” din 1972, precum și tabele nominale cu profesorii liceului între cele două Războaie Mondiale și cu absolvenții diferitelor cursuri și specializări între 1882 și 1971. Alături de acestea, se află și un text de 28 de pagini, intitulat „Istoria spitalului din Rădăuți”, perioada cercetată fiind aproximativ între 1818 și 1960. Autorul este necunoscut, dar înțelegem din text că a fost angajat medical al spitalului.

Cuvinte-cheie: Bucovina, Rădăuți, spitalul orășenesc, istorie.

În anul 1972, la inițiativa conducerii, profesorilor și a unor foști elevi ai Liceului „Eudoxiu Hurmuzachi” din Rădăuți, a fost redactat un anuar al instituției, pentru a sărbători împlinirea a o sută de ani de existență a acesteia. Volumul, intitulat *Centenar*, este de format 31 × 21 cm, este dactilografiat, are 265 de file și poate fi consultat, în prezent, în biblioteca Colegiului Național „Eudoxiu Hurmuzachi” din Rădăuți.

În acest volum, conceput inițial ca o lucrare cu caracter monografic, se regăsesc informații privind trecutul orașului Rădăuți (schiță istorică), istoricul Liceului „Eudoxiu Hurmuzachi” între 1872 și 1972, istoricul bibliotecii liceului, articole dedicate unor personalități ale liceului (Ernst Rudolf Neubauer, primul director; Emanoil Isopescu) sau persoanelor care au susținut financiar înființarea sa (Vasile Marcu), amintiri despre profesorii de altădată (Cornel Hahon, profesor de limba latină; Mihail Gușuleac și Eugen Botezat, profesori de științe naturale; Ilie Vișan, profesor de limba română), un fragment din romanul *Gaudeamus* de Vasile Țigănescu (fost elev și profesor), programul de referate și comunicări științifice dedicate centenarului (al elevilor, profesorilor și foștilor elevi), tematica numărului festiv al revistei școlare „Muguri” din 1972, precum și tabele nominale cu profesorii liceului între cele două Războaie Mondiale și cu absolvenții diferitelor cursuri și specializări, începând cu anul 1882 și până în 1971.

Între acestea, se află și un text de 28 de pagini, intitulat „Istoricul spitalului din Rădăuți”, perioada cercetată fiind cuprinsă, cu aproximație, între 1818 și 1960. Manuscrisul nu este semnat, dar deducem din conținut că autorul/autoarea a făcut parte din personalul medical care a deservit această instituție în jurul anului 1970.

Nu există, până în prezent, o istorie publicată a spitalului din Rădăuți (astăzi, Spitalul „Sfinții Cosma și Damian”), deși contribuții importante în acest sens ne-au rămas de la Tudor Nandriș, care a fost medic primar al Serviciului Sanitar Județean (1945–1950) și, până în 1953, medic-șef în cadrul Secției Sanitare a Raionului Rădăuți (înființată în 1950). Acesta este autorul a două lucrări rămase în manuscris: *Istoricul Secției Sanitare a Raionului Rădăuți* (1964) și *Istoricul Spitalului din Rădăuți* (1969)¹.

¹ Vezi Tudor Nandriș, *Jurnal de campanie 1939–1945*, ediție îngrijită, studiu introductiv, notă asupra ediției, comentarii de Iulia Brânză, indice de nume de Rodica Iațencu, Rădăuți, Editura „Septentrion”, 2010, pp. 18–19.

Prezentarea de față² vine în completarea lucrărilor menționate și considerăm că merită să fie tipărit în paginile revistei „Analele Bucovinei” pentru valoarea lui documentară.

Cu excepția unor reformulări și corecturi la nivelul punctuației și al așezării în pagină, textul nu a suferit modificări. Am adăugat câteva note de subsol pentru a actualiza sau completa, acolo unde a fost posibil, informațiile istorice.

*

În 1 ianuarie 1969, spitalul din Rădăuți a împlinit 90 de ani de existență. Această dată nu a fost comemorată [aniversată], deoarece nimeni nu a cunoscut-o. În 1 ianuarie 1979, adică peste un deceniu, spitalul va împlini o existență de o sută de ani, care va trebui sărbătorită așa cum se cuvine. În acest scop, m-am gândit ca, pe baza materialului documentar care mi-a stat la dispoziție, să întocmesc câteva date istorice în legătură cu spitalul din Rădăuți, unde am lucrat și eu timp de cinci ani de zile.

Am considerat cercetarea trecutului acestui spital, în care am trăit și am muncit alături de atâția alții, ca o datorie elementară. Am moștenit cu toții un bun de la înaintașii noștri, pe care nu-i cunoaștem și nici nu am încercat până acum să-i cunoaștem. Ei au muncit din greu pentru a vedea împlinit un spital, unde populația acestui oraș să aibă posibilitatea să-și aline durerile. Au contribuit la dezvoltarea lui, au căutat să creeze condiții cât mai bune de muncă și de îngrijire a bolnavilor, pe care să le lase moștenire urmașilor lor. Munca lor, realizările lor se pierd însă în negura trecutului și ei rămân cu totul anonimi. Noi, însă, nu avem dreptul să-i uităm. Trebuie să ducem munca lor mai departe și să creăm condiții și mai bune pentru generațiile care vor urma.

Din materialul documentar pe care l-am adunat, am putut să constat că ideea înființării unui spital la Rădăuți a frământat mintea oamenilor din această localitate cu mult înaintea anului 1818. Într-unul dintre rapoartele sanitare ale Bucovinei (*Sanitätsbericht der Bukowina*), încă de sub stăpânirea austro-ungară, editat la Cernăuți de dr. Basil Kluczenko³, consilier sanitar al Guvernământului Bucovinei,

² Deși am fost înclinați să credem că textul îi aparține lui Tudor Nandriș, în urma cercetărilor noastre nu am putut identifica fragmentul pe care îl publicăm în manuscrisele lăsate de acesta în arhiva Muzeului Etnografic „Samuil și Eugenia Ioneț” din municipiul Rădăuți.

³ Basil Kluczenko (1844–?) a fost un medic austriac ce a intrat în administrația de stat în anul 1876. În anul 1890, a fost numit consilier guvernamental și referent sanitar pentru Ducatul Bucovinei la Cernăuți, iar în 1912 consilier aulic. A dobândit merite deosebite în organizarea și dezvoltarea sistemului sanitar din Bucovina, remarcându-se, mai ales, pentru activitatea de combatere a epidemiei de holeră din anul 1892. Vezi: *Österreichisches Biographisches Lexikon 1815–1950*, Bd. 3, Wien, Verlag der ÖAW, 1965, p. 422; https://www.biographien.ac.at/oebl/oebl_K/Kluczenko_Basil_1844.xml (24 mai 2022). Basil Kluczenko este autorul rapoartelor sanitare pentru Bucovina între anii 1890 și 1909 și al mai multor articole privind combaterea unor boli, de exemplu: „Die Cholera in der Bukowina im Jahre 1893” (împreună cu Ludwig Kamen, în revista „Zeitschrift für Hygiene und Infektionskrankheiten”, tomul 16, 1894, pp. 482–504); „Die Bekämpfung der Pellagra in der Bukowina im Jahre 1909” (în „Bukowinaer Post”, nr. 2631, 1910, p. 3; nr. 2365, 1911, p. 4 și nr. 2638, 1911, p. 4).

se amintea că, în trecut, a funcționat o casă unde se îngrijeau și tratau bolnavii. Nu se amintește, însă nimic de capacitatea acestei „case de bolnavi” și nici de către cine erau tratați acești bolnavi. Este foarte posibil ca această „casă de bolnavi” să fi fost nucleul de unde a plecat ideea înființării actualului spital din Rădăuți. Cert este că, în anul 1818, a funcționat la Rădăuți un spital militar, care deservea cele două regimente de cavalerie ce se aflau atașate pe lângă Herghelia din Rădăuți. Clădirea acestui spital militar există și acum pe Str. 1 Mai nr. 4, care, pe atunci, se numea Str. Frătăuților. Ea se află situată în partea nordică a orașului, lângă șoseaua ce duce de la Rădăuți la Frătăuți⁴. Acest spital a funcționat până în anul 1863. El este menționat și în registrele matricole ale Parohiei romano-catolice din Rădăuți, chiar în anul 1818. Se amintește în aceste registre că, printre aceia care au murit în acest spital, a fost și Anton Skoezyly, de 60 de ani, căpitan de administrație la Herghelia de cai.

Cu timpul, acest spital a devenit neîncăpător și, în anul 1858, s-a pus temelia pentru o clădire nouă, mai corespunzătoare unui spital militar. Construcția noii clădiri a spitalului a fost terminată în anul 1863 și a costat 100 000 de florini, sumă ce a fost suportată de administrația militară. Acest edificiu al spitalului militar din Rădăuți (care nu este altul decât actuala clădire a Liceului de Băieți nr. 1 Rădăuți) era prevăzut cu un etaj și avea o lungime de 71,5 m și o lățime de 17 m. Era despărțit de stradă printr-o grădină de 28 m lățime. Edificiul se află situat în partea sudică a orașului, lângă șoseaua ce duce de la Rădăuți la Bădeuți. Îndărătul curții spitalului se află o grădină de peste jumătate de hectar. Situația acestei clădiri oferea condiții igienice din cele mai avantajoase, fiind înconjurată din toate părțile de grădini, care împiedicau pătrunderea prafului în interior. Spitalul avea și o capelă. Comandant al acestui nou spital militar a fost numit medicul de regiment Moritz Bartel. Construcția acestui spital militar s-a făcut pe terenul Fondului Religionar, pe care statul îl ținea în arendă pentru scopurile Hergheliei din Rădăuți. În anul 1870, când administrația Hergheliei a trecut de la autoritățile militare la Ministerul Agriculturii, spitalul a fost desființat și clădirea a rămas nefolosită.

În timpul acesta, organele administrative și, în special, Mihai Pitei și Orest Renei erau conduși de dorința de a înființa un liceu la Rădăuți, în care să se predea și limba română, pentru a duce lupta împotriva deznaționalizării populației românești din orașul și județul Rădăuți, întrucât politica Imperiului Austro-Ungar urmărea deznaționalizarea completă a populației românești până la dispariția ei totală⁵. După demersuri îndelungate și repetate încă din anul 1865, s-a ajuns ca această dorință să fie realizată abia în anul 1871, când, în „baza prea înaltei hotărâri a Majestății sale Apostolice cezaro-regești”, din 15 august 1871, s-a aprobat înființarea unui liceu la Rădăuți, a cărui inaugurare solemnă s-a făcut în data de 1 octombrie 1872.

⁴ În prezent, această clădire adăpostește sediul Societății „Servicii Comunale” S.A. Rădăuți.

⁵ Politica imperială a Habsburgilor a urmărit în Bucovina, prin colonizare, transformarea provinciei după modelul austriac, în care supușii erau cetățeni loiali statului, vorbeau limba germană și erau conștienți de misiunea civilizatoare a elementului etnic german, din aceasta rezultând o anumită uniformizare ce a dat naștere mitului lui *Homo Bucovinensis*.

În orașul Rădăuți au bântuit, în vremurile trecute, mai multe epidemii de holeră. Dintre acestea, două au lăsat urme adânci asupra populației acestui oraș: marea epidemie de holeră din anul 1831 (care a produs atât de numeroase victime în populația orașului Rădăuți, încât a umplut cimitire întregi de morminte) și cea din anul 1866. Aceasta din urmă a fost menționată și în „Bukowiner Pfarrchroniken” („Cronicile parohiale bucovinene”), în care se spune: „În anul 1866, în orașul Rădăuți a bântuit o mare epidemie de holeră, care a început la sfârșitul lui iunie și a durat până la mijlocul lui noiembrie. A fost lipsă de ploaie primăvara și toată vara, astfel că au ars grânele, au secat fântânile cu izvoare și era o căldură enormă. [...] Toate acestea au pricinuit lipsa de hrană, așa că săracii, căzând de boală, au pierit de foame”. Se întâmpla de multe ori ca medicul să viziteze bolnavii împreună cu preotul. Într-una din aceste vizite, medicul a exclamat: „Ah, domnule, o zămișoară bună l-ar vindeca pe bolnavul acesta și l-ar scăpa de moarte, dar sunt așa de săraci, că nu-și pot cumpăra nicio bucățică de carne”. Pe lângă aceste nenorociri, a mai dat și o boală de vite, așa că cele infectate de această boală nu puteau fi vindecate, ci erau ucise și îngropate în pământ. Această boală de vite a fost adusă din Moldova de evreii care aduceau boi pe ascuns. Pentru a împiedica răspândirea acestei boli, s-a organizat o carantină la Mihăileni, unde vitele erau ținute în carantină, examinate și abia după aceasta se aviza dacă sunt sănătoase sau nu.

Aceste valuri de epidemie, care au bântuit în orașul Rădăuți, au determinat organele administrative ale orașului și, în special, pe Gottfried von Asboth, șeful Direcției economice din Rădăuți, să ia hotărârea de a înființa un spital civil, întrucât un spital militar se afla în funcțiune încă din 1818, deservind cele două regimente de cavalerie care se aflau în Rădăuți.

În anul 1820, din lipsa fondurilor necesare pentru construirea unui spital, Direcția economică din Rădăuți, în înțelegere cu Administrația Ținutului Cernăuți, s-a adresat comunelor de pe teritoriul Domeniului să asigure, în acest scop, fondurile necesare. Dintre comunele care au dat urmare acestui apel, cel dintâi a fost târgul Rădăuți, care s-a obligat, prin declarație dată în scris Direcției Economice din Rădăuți, să contribuie cu suma de 1 110 florini și 12,5 cruceri „pentru înființarea unui spital în Rădăuți”. Stimulat de acest succes inițial, Asboth, însoțit de comisarul Czabenay de la Cernăuți, a cutreierat toate comunele de pe Domenii, luând în primire declarații scrise de contribuție, pe care le-a predat imediat Direcției Economice, pentru administrare provizorie cu dobândă. Capitalul cu care au contribuit comunele se ridica, în total, la 9 307 florini și 62 de cruceri și, cu dobânzile aferente, urma să servească la construirea unui spital corespunzător. Capitalul a sporit încet și, cu timpul, valoarea lui a fost redusă, atât în privința capitalului, cât și a dobânzilor. De aceea, până în anul 1838, când a murit Asboth, nu s-a putut realiza planul pentru începerea construirii unui spital.

Urmașul lui Asboth la Direcția Economică a fost Karl Wilhelm Ambrosius, care nu a putut înfăptui nici el opera începută, din cauza evenimentelor revoluționare din anul 1848–1849 și a consecințelor de mai târziu. El s-a străduit, cu multă prudență, să sporească capitalul prin împrumuturi cu dobândă, plasate la meseriași și profesioniști din Rădăuți. Chiar dacă folosirea capitalului în felul

acesta nu se potrivea deloc cu intențiile fondatorilor, el a fost totuși util, ajutând pe mulți începători harnici să se ridice sau să salveze de la ruină completă pe alții, atinși de loviturile soartei. În timpul acesta nu se mai gândea nimeni la construirea spitalului.

În anul 1855, a fost înființat județul Rădăuți, care a luat asupra sa și atribuțiile Direcției Economice desființate.

În 21 august 1858, s-a născut arhiducele Rudolf, prințul de coroană austro-ungar. Faptul acesta l-a determinat pe prefectul județului Rădăuți de pe atunci, Mihai Pitei, să folosească evenimentul acesta pentru a duce la capăt proiectul de construire a unui spital și pentru determinarea comunelor la noi contribuții. În urma unui ordin primit de la autoritățile superioare, reprezentanții comunelor din județul Rădăuți s-au întrunit, în august 1858, pentru a exprima felicitări împăratului. Cu această ocazie, prefectul Mihai Pitei a sugerat primarilor ideea să-și manifeste dorința de construire a unui spital proiectat de decenii, dar mereu amânat din lipsa de fonduri suficiente. Propunerea a fost adoptată unanim. Reprezentanții comunelor s-au declarat de acord să sporească contribuția lor. În 30 septembrie 1858, s-a redactat un proces-verbal cu primarii comunelor, prin care se confirmau donațiile de mai înainte și se afectau fonduri pentru spital, se asigurau muncile manuale și de tracțiune și se ceda pentru totdeauna spitalului din Rădăuți venitul comunelor, realizat din arendarea terenurilor de vânătoare.

Primăria orașului Rădăuți a cumpărat, în 12 iunie 1859, o parcelă învecinată cu cimitirul desființat, destinând-o, în 7 decembrie 1859, construirii spitalului proiectat. Actul de cesiune s-a încheiat în 15 martie 1860, menționându-se, în mod special, că donația se face cu ocazia nașterii prințului de coroană Rudolf. După aceasta, prefectul Mihai Pitei a dispus întocmirea planurilor și devizelor pentru spitalul proiectat, încredințând lucrarea aceasta unor organe de la Direcția economică, căpitanului de geniu Morbitzer și maistrului zidar Sebastian Pfeifer. Direcția economică a pus la dispoziție în pădure, fără plată, tot lemnul necesar pentru construcție.

În 10 iunie 1860, prefectul Mihai Pitei a înaintat guvernului provincial din Cernăuți declarațiile primarilor, actul de donație a orașului Rădăuți, planurile și devizul, nota Direcției economice referitoare la furnizarea lemnului gratuit pentru construcție, cerând aprobarea construirii unui spital județean și autorizația de a folosi, în acest scop, fondul pentru spital, pe măsură ce lucrările de construcție efectuate în regie vor progresa.

Prin ordinul dat în 25 august 1860, Guvernul provincial a comunicat că aprobă proiectul de construcție numai dacă comunele sunt de acord să construiască un spital, inițiind cu comunele tratative în acest sens. Totodată, considerând nepotrivite planurile înaintate, a însărcinat Serviciul tehnic provincial să întocmească alte planuri, în acord cu organele sanitare provinciale.

Fondul disponibil pentru construirea spitalului se ridica atunci la circa 30 000 de florini, sumă suficientă pentru un spital mic, cu număr limitat de paturi, dar mult prea mică pentru un spital public. Din cauza aceasta, construirea spitalului rămânea o problemă deschisă pentru timp nedeterminat.

Cu toate greutățile întâmpinate, prefectul Mihai Pitei nu a renunțat la opera proiectată. După discuțiile ce le-a avut cu comunele din județ, acestea s-au declarat de acord, în data de 12 decembrie 1860, ca spitalul proiectat să trateze toți bolnavii, fără deosebire de religie, naționalitate sau cetățenie. A urmat apoi constituirea Comitetului de construcție, care avea sarcina să înceapă, să supravegheze și să ducă la capăt lucrările de construcție. În comitet, prefectul a avut grijă să intre oameni de încredere și destoinici. Acest comitet ales de comunele fondatoare era alcătuit după cum urmează: – președinte: Mihai Pitei, prefect; – controlor și contabil: Ludwig Stokera; – tehnician constructor: Lorentz Küchel; – dulgher: Kaspar Baumann; – membri fără funcții: Andreas Kautor, german; George Macovei, român; Michel Hertzberg, evreu.

În 24 mai 1862, Comitetul de construcție a primit de la Serviciul tehnic al Guvernului provincial planurile de construcție întocmite de acesta și aprobate de Guvernul provincial. Înainte de a începe lucrările de construcție, a fost nevoie să se procure materialul de construcție, să se încaseze de la debitorii particulari ai Fondului pentru spital banii împrumutați și să se ducă tratative cu diverși meseriași și antreprenori.

Lemnul de pădure, pus la dispoziție în mod gratuit, a fost fasonat și transportat la Rădăuți de către comune, conform obligațiilor luate referitoare la mâna de lucru și la transporturi. În Rădăuți, prefectul a vândut la licitație lemnul de foc și deșeurile, iar suma realizată a fost vărsată fondului pentru spital. Achiziționarea materialului vârtos, cărămizi, piatră, pietriș, var, nisip, fier, s-a făcut cu însemnate reduceri de prețuri. Lucrul de salahorie, ca și transportul la Rădăuți, s-a executat de către comune, potrivit obligațiilor asumate, și anume: piatra – comunele Marginea și Sucevița; varul – comuna Putna; nisipul – comunele Volovăț și Măneuți, iar scândurile – comunele Brodina și Straja.

Tot prin intervenția prefectului Mihai Pitei, lucrările s-au executat în acord, cu prețuri ieftine, de către meseriașii din Rădăuți: cioplitori de piatră, zidari, dulgheri, tâmplari, lăcătuși, geamgii, tinichigii etc. Săpăturile și nivelările de teren au fost efectuate de lucrătorii din Rădăuți și de locuitorii din comunele vecine, în cadrul obligațiilor comunale, ca și alte lucrări de salahorie, fără a se atinge fondul pentru spital.

Comunele mai îndepărtate și persoanele particulare, care, din cauza situației lor sociale sau a stării lor materiale, nu prestau muncă manuală, au fost obligate să răscumpere în bani zilele de muncă ce trebuiau să le presteze, socotindu-se pentru ziua de lucru 35 de cruceri sau un florin. Comunele au prestat, astfel, peste 3 000 de zile la cărașie și 6 000 de zile lucrări manuale, evaluate la 5 000 de florini, care ar fi trebuit să fie plătite din fondul pentru spital.

Punerea pietrei fundamentale a fost fixată pentru ziua de 23 iunie 1863, după ce Guvernul provincial, cu ordinul din 8 iunie 1863, a luat cunoștință de măsurile luate și le-a aprobat, autorizând pe prefectul Mihai Pitei ca, în cadrul planului și devizelor probate, să dispună după cuviință și alte măsuri necesare și să facă plățile necesare din fondul pentru spital. În 23 iunie 1863, a avut loc punerea pietrei

fundamentale, după ce s-a oficiat mai întâi slujba religioasă în Biserica romano-catolică și în cea ortodoxă, în prezența tuturor șefilor de autorități, a clerului, a reprezentanților primăriei orașului și a primarilor din toate comunele din județ.

Încă de mai înainte, în 15 mai 1863, Comitetul de construcție a înaintat Majestății Sale o cerere, rugând ca, potrivit dorinței exprimate de comună, spitalul ce urma să fie construit să poarte numele de „Fundația Prinț Moștenitor Rudolf”, în amintirea datei sale de naștere. Cu ordinul din 9 august 1863, Ministerul a comunicat Comitetului de construcție că cererea nu poate fi prezentată Majestății Sale imperiale, deoarece capitalul de bază al fondului pentru spital este numai de 1 110 florini și 12,5 cruceri, iar cu această sumă nu se poate acoperi întreaga cheltuială de construcție. În realitate, capitalul de bază era de 33 882 de florini și 96 de cruceri, cum rezulta din documentele fundamentale anexate cererii. Eroarea provenea, probabil, din faptul că referentul a examinat numai prima anexă a contribuției orașului Rădăuți, care era de 1 110 florini și 12,5 cruceri, fără a mai cerceta și celelalte anexe, pripindu-se astfel în hotărârea sa.

Construcția spitalului fără etaj s-a terminat în anul 1864. Ea a început în 23 iunie 1863 și s-a terminat la începutul lunii noiembrie 1864. Guvernul provincial, cu ordinul din 7 noiembrie 1864, l-a delegat pe inginerul Hlavin cu recepționarea lucrărilor. Recepția s-a făcut în a doua jumătate a lunii decembrie 1864, constatându-se deficiențe neînsemnate doar la lucrările de lăcuit.

Până în anul 1876, actuala clădire a Spitalului de adulți din Rădăuți a fost fără etaj. În acest an, a început construcția etajului, ai cărui pereți sunt ceva mai subțiri decât cei de la parter. Construcția etajului a fost terminată abia la finea anului 1878.

Prefectul Mihai Pitei, care era președintele Comitetului de construcție, după ce a cules informațiile cuvenite, a înaintat Guvernului provincial o listă de obiecte necesare pentru înzestrarea completă a unui spital, rugând ca lista să fie revăzută de medicul consilier dr. Zacher și, apoi, aprobată. Totodată, propunea să fie angajați în mod provizoriu un medic de spital și un administrator, pentru ca spitalul să poată fi inaugurat de îndată. Cu ordinul din 29 septembrie 1864, Guvernul provincial a aprobat achiziționarea obiectelor necesare pentru spital, dar a respins propunerea de a numi un medic de spital și un administrator, chiar în mod provizoriu, arătând că numirile acestea se vor putea face abia după ce spitalele vor trece în administrația Comitetului provincial.

A trecut exact o jumătate de secol (1820–1870) de când primăria orașului Rădăuți a alocat o sumă de bani – „1 110 florini și 12,5 cruceri pentru înființarea unui spital în orașul Rădăuți”, care întârzia să fie pus în funcțiune. Toate lucrările de construcție și adaptare a spitalului Rădăuți au costat 20 947 de florini și 11,5 cruceri, în timp ce devizul prevedea 29 000 de florini. La sfârșitul anului 1866, spitalul era gata înzestrat cu cele necesare (mobilier, zestre moale, provizii etc.) pentru a putea funcționa.

După cinci decenii de întârziere din cauza birocratismului, care pe atunci era în floare, se aștepta cu multă nerăbdare ziua inaugurării spitalului. Dar această zi

nu venea, pentru că, în timpul acesta, primăria Rădăuți a inițiat o acțiune foarte periculoasă pentru spital.

De ani de zile, primăria orașului Rădăuți se străduia să înființeze un gimnaziu la Rădăuți. După repetate demersuri făcute în acest scop, Ministerul Instrucțiunii s-a declarat de acord, în anul 1871, cu înființarea unui gimnaziu la Rădăuți, dacă primăria pune la dispoziție un local corespunzător. Primăria a acceptat imediat această condiție și a hotărât să adapteze în acest scop clădirea spitalului. În același timp, a intervenit la Comitetul provincial să refuze preluarea spitalului, pentru a înlesni primăriei adaptarea acestei clădiri gimnaziului ce urma să se înființeze.

O delegație de cetățeni din Rădăuți, condusă de consilierul comunei, Ambrosius Wilhelm Karl, s-a prezentat prefectului județului Rădăuți, pentru a exprima dorința lor de a transforma clădirea spitalului într-un gimnaziu. Pe atunci, prefect al județului Rădăuți era Orest Renei de Herșeni, a cărui nume germanizat era Orestes Renney de Herszeny, care, la început, a respins cererea delegației de cetățeni, condusă de Ambrosius, iar mai târziu a fost nevoit să o accepte.

Astfel, clădirea spitalului, care nu a fost încă nici inaugurat, a fost transformată într-un gimnaziu. Mult timp însă clădirea spitalului nu a stat la dispoziția organelor școlare, care au început să facă demersuri pentru obținerea clădirii în care a funcționat mai înainte spitalul militar și care a devenit liberă în anul 1870, când a trecut de la autoritățile militare la autoritățile civile. Și astfel, în baza prea înaltei hotărâri a Majestății Sale imperiale, de la 15 august 1871, s-a aprobat înființarea unui liceu în Rădăuți.

Din cauză însă, că spitalul nu a putut fi inaugurat la terminarea lui, s-a constatat că rezervele de lenjerie pentru spital, depozitate într-o magazie neaerisită a spitalului, au fost alterate și parțial distruse de molii. Potrivit cu o aprobare prealabilă, prefectul a pus în vânzare toate obiectele de inventar supuse stricăciunii, iar sumele încasate le-a depus la Casa de economii. În anul 1875, s-au făcut reparații la spital în sumă de 558 de florini și 8 cruceri.

În toamna anului 1875, a fost sancționată Legea din noiembrie 1874, votată de Dieta Bucovinei și, odată cu ea, „Statutul pentru organizarea spitalelor publice din Bucovina”, din 8 ianuarie 1875.

Cu ordinul din 5 iulie 1876, Comitetul provincial a cerut Primăriei Rădăuți să aleagă, conform legii amintite, o conducere pentru spital, căreia urmează să i se dea în primire clădirea spitalului cu inventarul său, cât și fondurile și actele aferente. Primăria a delegat la conducerea spitalului pe următoarele persoane: – primarul Adolf Marin, în calitate de președinte; – consilier comunal, Orest Renei de Herșeni, prefect; – Ianicki Iosif, în calitate de membru; – dr. Herman Poras, medic de județ, membru; – Leon Molner, brutar, membru.

Predarea s-a făcut în 9 august 1876, cuprinzând clădirea spitalului cu construcțiile anexe, curtea, grădina, toate obiectele de inventar, actele fundamentale, actele referitoare la construire, reconstruire și reparațiile clădirilor, la construirea, folosirea și funcționarea fondurilor, apoi la avere în obligații de stat, în sumă de 25 800 de florini, în livrete de depuneri la Casa de Economii, în valoare de 6 681 de florini și 63,5 cruceri, în debite de încasat – 146 de florini și 35 de cruceri.

Au trecut 10 ani de când spitalul a fost construit și complet amenajat pentru a fi pus în funcțiune. Motivele întârzierii au fost atribuite Comitetului provincial, care a respins mereu cererile pentru numirea unui medic și a unui administrator, sub pretextul curios că spitalul nu avea încă un statut și un regulament de funcționare care să fi fost aprobate. S-a mai întâmplat ca, în 26 iunie 1877, Comitetul provincial să reproșeze conducerii spitalului că, din neglijență, târăgănează deschiderea spitalului. Muștrarea aceasta a fost respinsă de conducerea spitalului, care a accentuat după cuviință zelul depus de ea pentru deschiderea spitalului, specificând că în provinciile apusene se angajează medici și administratori fără să existe vreun statut și că lipsa acestuia nu exclude deschiderea spitalului, mai ales că și spitalul din Cernăuți și [cel din] Suceava funcționează fără statut și totuși își îndeplinesc misiunea.

În 23 iulie 1877, conducerea spitalului a înaintat Comitetului provincial un statut și un regulament de funcționare pentru medic și administrator, care a fost întocmit de dr. Hermann Poras, cerând dispoziții urgente pentru deschiderea spitalului. După ce a mai trecut un an, s-a realizat ceea ce trebuia să se facă în urmă cu 10 ani.

Comitetul provincial, care a dat dovadă de un exces de birocratism, a arătat că, examinând temeinic, după un an, statutul și regulamentul înaintat de conducerea spitalului, a ajuns la concluzia că redactarea și aprobarea lor definitivă poate avea loc abia în urma unor cercetări și constatări prealabile, din care să reiasă că ele corespund nevoilor practice și unor situații concrete. Dar, pentru a nu mai târăgăna cu deschiderea spitalului din Rădăuți pentru cercetări și observații și fiind recunoscută nevoia urgentă a deschiderii spitalului, Comitetul provincial a luat hotărârea să renunțe la statut și regulamentul propriu pentru spitalul din Rădăuți, dat fiind că statutul spitalelor din Bucovina oferea suficiente puncte de reper pentru o administrație ordonată, iar angajarea provizorie a medicului și administratorului îngăduia verificarea calificării lor în vederea unei angajări definitive.

Având aceasta în vedere, Comitetul provincial, cu ordinul din 27 septembrie 1878, a dispus: „Spitalul se va inaugura la data de 1 ianuarie 1879, conducerea spitalului urmând să inițieze toate măsurile, cu aprobarea Comitetului, astfel încât să poată fi respectat termenul de inaugurare”.

În data de 24 septembrie 1878, s-a publicat concursul pentru ocuparea provizorie a posturilor de medic și administrator. Conducerea spitalului a înaintat Comitetului provincial cererile intrate și propunerile sale, în 27 septembrie 1878.

În 27 noiembrie 1878, Comitetul provincial a numit medic primar al spitalului din Rădăuți pe medicul chirurg dr. Karl Offner, iar administrator pe secretarul comunal din Rădăuți, Friedrich Ehedy von Edelfalva. S-a organizat, apoi, biroul administrației, s-a angajat personalul auxiliar și s-au fixat taxele de spitalizare.

În 1 iunie 1879, așa cum s-a prevăzut în ordinul primit de la Comitetul provincial, s-a făcut inaugurarea spitalului în prezența unui delegat de la Comitetul provincial și al unuia de la Consiliul sanitar provincial. La festivitatea inaugurală a participat și Mihai Pitei, care s-a străduit cel mai mult pentru înființarea acestui spital când a fost prefect la Rădăuți, iar acum se afla la Cernăuți, în calitate de consilier de Curte de Apel.

În 17 septembrie 1880, a vizitat orașul Rădăuți împăratul Franz Iosif I. Cu această ocazie, primarul Adolf Marin a predat împăratului o cerere pentru a aproba ca spitalul să poarte numele prințului moștenitor, în amintirea datei sale de naștere. Împăratul, în aceeași zi, a vizitat spitalul, a trecut prin saloanele cu bolnavi și prin celelalte încăperi și a exprimat, apoi, conducerii spitalului deplina sa mulțumire pentru ordinea exemplară din spital.

În 22 septembrie 1880, Guvernul provincial a comunicat conducerii spitalului decizia imperială dată la Cernăuți în data de 17 septembrie 1880, prin care se acorda spitalului aprobarea de a purta numele de Spitalul public „Fundația Prinț Moștenitor Rudolf”. Administratorul spitalului, Ehedy, a murit în 27 octombrie 1883, iar în locul lui a fost numit, în data de 1 noiembrie 1884, locotenentul Constantin Coceală.

De la înființarea spitalului Rădăuți și până în anul 1969, spitalul a avut diferite denumiri, și anume: „Kronprinz Rudolf Spital” (1880–1918); „Kronprinz Rudolf-Stiftung Spital” (1880–1918); „Spital public Fundația Prinț moștenitor Rudolf” (1880–1917); „Spitalul județean Rădăuți” (1918–1938); „Spitalul de stat Rădăuți” (1938–1951); „Spitalul unificat Rădăuți” (1951–1968); „Spitalul unificat teritorial Rădăuți” (începând cu data de 1 martie 1968). În anul 1887, conducerea spitalului se compunea din următoarele persoane: primar Adolf Marin – președinte; medic primar, dr. Karl Offner – membru; profesor Nikolaus Ustyanowicz – membru; viceprimar, Orl Hübsch – membru⁶.

O altă problemă, pe care trebuie să o amintim în legătură cu spitalul Rădăuți, este aceea a numărului de paturi și profilarea lor. Din acest punct de vedere, știm că, la data inaugurării, spitalul Rădăuți a avut un număr de 52 de paturi. Acest număr s-a menținut până în anul 1893. Între anii 1893 și 1937, nu cunoaștem care a fost numărul de paturi în spitalul Rădăuți.

Din anul 1939 și până în anul 1969, dispunem de date mai precise în ceea ce privește numărul de paturi și cum a crescut acesta în decursul anilor. Pentru o succintă informare, redăm creșterea numărului de paturi sub forma unui simplu tabel.

Tabel 1. Creșterea numărului de paturi la Spitalul Rădăuți în decursul anilor

Anii	Nr. paturi
1938	100
1939	125
1940	150
1941	175
1942	120
1943	120
1944	120

⁶ Franz Wiszniowski, *Radautz die deutscheste Stadt des Buchenlandes*, München, Verlag „Der Südostdeutsche” der Landsmannschaft der Buchenlanddeutschen, 1988, p. 243.

Tabel 1 (continuare)

1945	120
1946	120
1947	120
1948	155
1949	175
1950	180
1951	186
1952	144
1953	168
1954	180
1955	180
1956	196
1957	302
1958	332
1959	377
1960	401
1961	441
1962	441
1963	441
1964	441
1965	466
1966	470
1967	470
1968	480
1969	480

În ce privește profilul paturilor, se știe că la înființarea spitalului au existat două secții: una de interne, de care aparținea și secția de contagioase, și alta de chirurgie. Cele 52 de paturi de la începutul înființării spitalului au fost repartizate pe aceste două secții. Această repartiție pe secții s-a menținut timp îndelungat, până prin anul 1940.

O repartiție mai exactă a paturilor o avem din anul 1951, când Spitalul Rădăuți avea 186 de paturi, grupate astfel: 55 de paturi pentru secția de chirurgie; 45 de paturi pentru secția de contagioase; 45 de paturi pentru secția de interne; 31 de paturi pentru secția de pediatrie; 10 paturi pentru secția de mame care alăptează.

În anul 1956, Spitalul Rădăuți avea paturile repartizate astfel: 55 de paturi pentru secția de chirurgie; 50 de paturi pentru secția de contagioase; 45 de paturi pentru secția de obstetrică-ginecologie; 15 paturi pentru secția de nou născuți; 44 de paturi pentru secția de interne.

La începutul anului 1969, Spitalul Rădăuți avea 480 de paturi, repartizate astfel: 70 de paturi pentru secția de chirurgie; 66 de paturi pentru secția de interne; 15 paturi pentru secția de dermato-venerice; 80 de paturi pentru secția de contagioase; 90 de paturi pentru secția de pediatrie; 59 de paturi pentru secția de TBC; 70 de paturi pentru secția de obstetrică-ginecologie; 30 de paturi pentru secția de noi născuți. Din creșterea numărului de paturi, ne putem da seama de

dezvoltarea pe care a luat-o Spitalul Rădăuți în ultimul deceniu, atât ca număr de paturi, cât și ca număr de secții.

Să încercăm acum să stabilim și personalul medico-sanitar care a muncit în acest spital. Trebuie să arătăm, de la bun început, că dispunem de foarte puține date, mai ales din trecutul îndepărtat. Știm că la înființarea spitalului a existat un singur medic, care era chirurg, dar care deservea și secția de boli interne. Așa a fost cazul [atât] pe timpul cât a fost director de spital dr. Karl Offner (1879–1905), cât și pe timpul când spitalul a fost condus de dr. Kajetan Pionkiewicz (1905–1915). Se pare că abia după anul 1918 a fost încadrat și un medic la secția de interne.

Date mai precise în ceea ce privește personalul medical și personalul medico-sanitar, care a lucrat în spitalul din Rădăuți, avem din anul 1963. Iată numeric, sub formă de tablou, situația acestui personal:

Tabel 2. Medici

Ani	Interne	Chirurgie	Ginecologie	Pediatrică	Contagioase	Fiziologie	Medicină generală	Ștomatologie	O.R.L.	Oftalmologie	Radiologie	Farmacii
1963	3	3	4	3	2	2	3	2	1	1	3	3
1964	3	3	4	4	2	2	3	3	1	1	3	3
1965	3	4	4	4	2	3	3	3	1	1	3	3
1966	3	4	4	5	2	3	3	3	1	1	3	3
1967	4	5	5	6	3	3	3	6	1	1	3	3
1967	6	5	6	9	3	3	3	6	1	1	3	3

Tabel 3. Personalul mediu-sanitar

Anii	Asistenți medicali	Felceri	Surori-ocrotire	Surori medicale	Moașe	Oficanți sanitari
1963	7	3	5	83	6	2
1964	15	3	5	90	7	2
1965	20	4	5	100	7	2
1966	26	4	5	102	7	2
1967	38	4	5	166	7	2
1968	38	4	5	166	7	2
1969	38	4	5	166	7	2

SECȚIILE SPITALULUI RĂDĂUȚI

Am arătat că, la început, spitalul a avut două secții: Secția de Interne, de care ținea și Secția de Contagioase, și Secția de Chirurgie. În anul 1969, Spitalul Rădăuți dispunea de următoarele secții:

1. Secția de interne

A luat ființă odată cu spitalul (1 ianuarie 1879). Ea se afla instalată la parterul spitalului. La început a avut un număr de 25 de paturi, iar în anul 1969 dispunea de 66 de paturi. Primul medic al acestei secții a fost dr. Karl Offner (1879–1905), care era și medic chirurg. Au urmat, la conducerea secției, dr. Kajetan Pionkiewicz (1905–1918), dr. Schaje Hertzberg (1918–1925), dr. Nicu Dracea (Dracinschi) (1925–1936) și dr. Ion Cociorvei (1930–1943). Toți acești medici care au condus Secția de boli interne, nu au fost interniști, ci chirurgi. Cu toate acestea, au condus Secția cu multă competență. Abia în jurul anilor 1938–1939 a venit la conducerea Secției de interne un medic specialist internist, dr. Paul Surianu, care a lucrat mai mulți ani ca preparator și, apoi, ca asistent la clinica medicală din Cluj, condusă de prof. dr. Iuliu Hațieganu. În 1969, dr. Paul Surianu se afla conferențiar la Clinica medicală din Cluj, de sub conducerea prof. dr. O. Fodor. După dr. Paul Surianu, a venit la conducerea Secției de interne dr. Ion Graur, medic primar internist, care a fost timp de 10 ani asistent la Clinica medicală din Cluj, condusă de prof. dr. Ion Goia. De la Rădăuți, dr. Ion Graur a plecat în postul de medic primar al Secției de boli interne a Spitalului din Râmnicul Vâlcea.

Imediat după cel de-al Doilea Război Mondial, la conducerea Secției de boli interne a fost încadrat dr. Iacob Krattenstein, care era medic de medicină generală și care a condus Secția de interne până în anul 1957, când s-a repatriat în statul Israel. A urmat dr. Anton Ionescu, medic specialist interne, care a condus Secția de interne până în anul 1961. În anul 1961, a fost încadrat, ca medic al Secției de interne dr. Aurel Bursuc, medic primar internist, cu profil de cardiologie. În Secția de boli interne au mai activat, ca medici consultanți, dr. Tudor Nandriș (1952–1957) și dr. Corina Lazăr, care, mai târziu, a dat examen de medic specialist în boli interne. În ultimii ani a mai fost încadrat la Secția de interne dr. Gabriel Dickmann, medic specialist interne.

2. Secția de chirurgie

Are aceeași vechime ca și Secția de interne, adică de la 1 iunie 1879. Ea se află instalată la etajul spitalului și, la început, a avut un număr de 25 de paturi, iar în anul 1969 dispunea de un număr de 70 de paturi. Primul medic chirurg al acestei secții a fost dr. Karl Offner (1879–1905), urmat de dr. Kajetan Pionkiewicz (1905–1918), apoi de dr. Schaje Hertzberg (1918–1928), dr. Ion Cociorvei (1928–1943), dr. Mihai Popescu (1944–1949), Solomon Sattinger (din 1949, până în 1959, când s-a repatriat în statul Israel) și, în fine, dr. Oscar Weich (1959 – prezent). Ca medici specialiști chirurgi, care activau în anul 1969, au fost dr. Vasile Rusu, dr. Mișu Lehrer, dr. Octavian Tomorug și dr. Constantin Dăscălescu.

Secția de chirurgie s-a dezvoltat mult în ultimii ani, atât în ce privește numărul de paturi, cât și în ce privește personalul medico-sanitar. În anul 1940, la această secție se afla un singur medic, dr. Ion Cociorvei, care opera ajutat numai de personalul mediu, din care cauză a apelat, în multe rânduri, la ajutorul meu.

3. Secția de contagioase

Nu se cunoaște data precisă când a luat ființă această secție. Cu multă probabilitate s-a putut considera data înființării acestei secții în jurul anilor 1831–1866, când, după cum am arătat, în acest an a izbucnit o mare epidemie de holeră în orașul Rădăuți, care a produs atât de numeroase victime în rândul populației orașului, încât s-au umplut cimitire întregi de morminte. În timpul acesta exista un singur cimitir, situat undeva la marginea șoselei ce duce de la Rădăuți spre Podul Vlădichii (spre Bădeuți). În scurt timp acest cimitir a devenit neîncăpător și a fost părăsit, înființându-se altul pe locul unde se află acum spitalul de adulți. Din cauza molimelor epidemice și în special a epidemiilor de holeră care au bântuit în orașul Rădăuți, s-a umplut repede și acest cimitir, fiind nevoie de a se amenaja un alt cimitir. Acest ultim cimitir desființat și părăsit, cu timpul a devenit un fel de grădină, care depindea de Parohia romano-catolică. Ea a propus ca acest cimitir să fie transformat în grădină, iar pe terenul ei să fie construit un pavilion pentru boli infecto-contagioase. În felul acesta a luat ființă Secția de boli contagioase, fără a se cunoaște precis anul.

Nu cunoaștem care a fost numărul de paturi la înființarea acestei secții. În anul 1969, Secția de boli contagioase dispunea de un număr de 80 de paturi, împreună cu pavilionul hepatic de peste linia ferată.

Mult timp această secție nu a avut un medic titular, ci ea a fost deservită de medicul de la Secția de boli interne. Abia în anul 1947 a fost numit un medic secundar, în persoana dr. Darie Vasile, care mai târziu a dat examenul de specialist și apoi de medic primar, devenind astfel medicul-șef acestei secții. După dr. Darie Vasile, a urmat la conducerea secției dr. Mircea Grămadă, medic specialist în boli infecto-contagioase, având ca medic specialist pe dr. Alexandru Scurtu, iar ca medic secundar pe dr. Elena Anuței.

4. Secția de obstetrică-ginecologie – Maternitatea

Această secție apare pentru prima dată în istoria unității sanitare din orașul Rădăuți în data de 15 octombrie 1945, pe timpul când dr. Teodor Nandriș era medic primar al județului Rădăuți.

La data înființării, secția a avut un număr de 25 de paturi și a funcționat în clădirea spitalului de adulți, alături de Secția de chirurgie. Prin anii 1959–1960, s-a amenajat un local propriu al acestei secții în centrul orașului, când s-a despărțit definitiv de spitalul de adulți, care a găzduit-o pentru un deceniu. Tot în acești ani s-a amenajat și un Serviciu special de consultații ginecologice-obstetrice la Policlinica din Rădăuți.

În anul 1969, Secția de obstetrică-ginecologie avea un număr de 70 de paturi și 30 de paturi pentru secția de nou-născuți. Era condusă de dr. Valentina Rusu, medic specialist pediatru. Primul medic conducător al acestei secții a fost dr. Heinrich Brenner, care, prin anul 1962, s-a repatriat în Austria, iar în locul lui a fost încadrat dr. Liviu Dorneanu, medic specialist ginecolog. Pe la sfârșitul anului

1962, a fost încadrat, ca medic-șef al Secției de obstetrică-ginecologie, dr. Gheorghe Văcărescu, medic primar ginecolog prin concurs. La începutul anului 1966, dr. Gheorghe Văcărescu s-a pensionat, iar în locul lui a fost numit, din nou, dr. Liviu Dorneanu. În această secție mai activează, ca medici specialiști, dr. Gheorghe Cristea, care este și medicul director al spitalului; dr. Livia Mureșan, dr. Ilie Fusa și dr. Elena Dăscălescu, iar la secția de copii dr. Valentina Rusu, medic specialist pediatru.

5. Secția de pediatrie

A fost înființată în data de 15 iulie 1949, prin străduința dr. Teodor Nandriș, care pe atunci era medic-șef al raionului Rădăuți. Și această unitate sanitară apare pentru prima dată în istoria unităților sanitare din raza orașului Rădăuți.

La început a funcționat ca o subsecție a spitalului de adulți, cu un număr de 20 de paturi, care era condusă de dr. Volumnia Antonescu, medic specialist pediatru. În scurt timp, această subsecție a devenit neîncăpătoare și se punea problema organizării unui spital pentru copii în orașul Rădăuți. După îndelungate și repetate demersuri făcute de către Secția sanitară a raionului Rădăuți, s-a obținut un local care însă necesita renovări medicale pentru a fi adaptat unui spital de copii. Cum însă în orașul Rădăuți nu exista nici o instituție pentru ocrotirea copilului, trebuiau depuse toate eforturile de creare a unei astfel de instituții.

Toate reparațiile și amenajările localului obținut pentru spitalul de copii au fost suportate din bugetul secției sanitare a raionului, iar în data de 15 iulie 1949, spitalul de copii a fost pus în funcțiune.

La început, capacitatea acestui spital a fost numai de 30 de paturi. Cu timpul, numărul paturilor a crescut până la 90 de paturi. Primul medic conducător al acestei secții a fost dr. Volumnia Antonescu, medic specialist pediatru, urmată de dr. Alexandru Zubcov și, de dr. Constantin Zabolotnic, medic primar pediatru, prin concurs. La această secție mai activau, în anul 1969, ca medici specialiști pediatrie, dr. Aurelian Buculei, dr. Jean Popescu, dr. David Schwind, dr. Cornel Istrati și dr. Marius Anuței.

Trebuie să mai menționăm faptul că în orașul Rădăuți a fost înființată prima Policlinică școlară, în vara anului 1949, din inițiativa dr. Teodor Nandriș, medic primar al județului Rădăuți, instalată în Str. Calea Prieteniei nr. 11, care dispunea de șapte camere, înzestrată cu tot ce este necesar ca mobilier și instrumentar, având buget propriu și următorul personal medico-sanitar: dr. Iulius Fränckel, director și medic consultant; dr. Lazăr Buxbaum, medic consultant O.R.L.; Saul Hering, dentist diplomat; Constantin Costăchel, referent; Eufrosina Hreniuc, soră; Mignon Stein, soră; Clara Leibovici, soră; Ana Stadler, îngrijitoare.

Această policlinică școlară a fost desființată odată cu aplicarea Decretului nr. 37 al Prezidiului Marii Adunări Naționale, din 10 martie 1951, care prevedea crearea spitalelor unificate și a centrelor sanitare antiepidemice, unificare ce s-a făcut pe servicii de aceeași specialitate. Astfel, Policlinica școlară s-a contopit cu

Spitalul unificat de copii, după ce a funcționat timp de trei ani de zile, având o activitate rodnică.

În același an s-a înființat și Dispensarul materno-infantil, în Str. Tudor Vladimirescu nr. 3, într-o clădire foarte bună, cu cinci camere și hol la parter și patru camere la etaj, plus hol. Acest dispensar a avut următoarele cadre medico-sanitare: dr. Aurelian Buculei, medic puericultor și director; dr. [...] obstetrician, vacant; Zenovia Redenciuc, moașă; Olga Bodbinschi, îngrijitoare copii; Domnica Mașteian, îngrijitoare copii. A fost desființat odată cu policlinica școlară și pe baza acelorași dispoziții.

6. Secția dermato-venerice

A luat ființă în data de 1 iunie 1951, prin străduința dr. Teodor Nandriș, care, pe atunci, era medic-șef al raionului Rădăuți. Și această unitate sanitară apare pentru prima dată în orașul Rădăuți.

La început a funcționat ca un simplu dispensar antivenerian, având atribuții și de îndrumare în raza raionului pentru combaterea bolilor dermato-venerice.

Începând cu data de 1 decembrie 1951, acest dispensar dispunea de un staționar cu un număr de 10 paturi, înzestrat cu tot mobilierul pentru a funcționa în bune condiții. În primii ani de la înființarea acestei unități sanitare, a avut un local propriu, care apoi a fost pus la dispoziția secției de contagioase, ca pavilion aparte pentru bolnavii de hepatită epidemică, iar acest staționar antivenerian a fost mutat în interiorul spitalului de adulți.

Primul medic conducător al acestui dispensar a fost dr. Solomon Grill, care s-a repatriat în statul Israel, iar în locul lui a fost numit dr. Mihai Lescinschi. În luna mai 1955, dr. Mihai Lescinschi a încetat din viață, iar în locul devenit vacant a fost încadrat dr. Constantin Viorescu, medic specialist dermato-veneric, care a preluat conducerea acestei secții, iar în Policlinică dr. Alexandru Coclici.

7. Secția T.B.C.

Ideea înființării unei unități sanitare de combatere a tuberculozei a frământat de mulți ani atât Serviciul sanitar al județului Rădăuți, cât și mai târziu Secția sanitară a raionului. Aceasta cu atât mai mult, cu cât pe raza raionului Rădăuți nu se afla nicio unitate sanitară pentru combaterea tuberculozei și se simțea foarte mult lipsa acestei unități sanitare.

În acest scop, Serviciul sanitar al județului Rădăuți, al cărui medic primar de județ era dr. Teodor Nandriș, a organizat în anul 1945, pe lângă Secția de boli interne a spitalului de adulți Rădăuți, o subsecție cu zece paturi, care avea numai un rol curativ și nicidecum profilactic. Această subsecție nu putea satisface nevoile populației, nici din punct de vedere curativ, nici profilactic. De aceea, se simțea nevoia unei unități T.B.C. care să corespundă acestor deziderate. Pentru aceasta, serviciul sanitar al județului Rădăuți a organizat un centru județean antituberculos, care la început a funcționat sub directa îndrumare a medicului primar de județ.

Activitatea acestui centru județean antituberculos a constat în sensibilizarea cadrelor medico-sanitare în problema tuberculozei, în depistarea cât mai precoce a cazurilor de tuberculoză și izolarea lor la domiciliu, iar a formelor avansate la sanatorii, după posibilități, cât și într-o muncă susținută de educație sanitară a familiilor de tuberculoși. Centrul județean antituberculos a pregătit, în felul acesta, terenul pentru un cadru de specialitate, a cărui lipsă se simțea din ce în ce mai mult.

Abia în toamna anului 1950 sau, mai precis, în 1 decembrie 1950, s-au pus bazele înființării unui Dispensar antituberculos. Acest dispensar a fost prevăzut cu un local propriu, cu cadre de specialitate proprii și cu obiective precise de prevenire și combatere a tuberculozei.

Și această unitate sanitară apare, pentru prima dată în istoria unităților sanitare, în decembrie 1950, pe timpul când era încă medic primar de județ dr. Teodor Nandriș.

La început, dispensarul a funcționat ca un staționar cu zece paturi, apoi numărul de paturi a crescut la 15; în anul 1952 numărul paturilor a crescut la 23, având perspective de a se mări până la 50 de paturi, iar în anul 1969 numărul de paturi a crescut la 59. În anul 1952, dispensarul a fost înzestrat și cu un aparat Roentgen propriu.

Primul medic conducător al acestei secții a fost dr. Iosif Feiger, care a început activitatea de combatere a tuberculozei atât preventiv, cât și curativ pe raza întregului raion. Prin anii 1958–1959, dr. Iosif Feiger s-a repatriat în statul Israel, iar în locul lui a fost încadrat dr. Jana Ionescu, medic specialist ftiziolog, care a condus cu multă competență această secție până la încadrarea în post de medic-șef al acestei secții a dr. Ion Demișcă, medic primar ftiziolog. La această secție mai activa în anul 1969, ca medic specialist ftiziolog, și dr. Hugo Wolf.

Pe lângă spitalul de adulți, mai funcționează un Serviciu de radiologie și ftizioterapie condus de dr. Ernst Hirschorn, serviciu ce se află instalat la parterul spitalului. De asemenea, se află un serviciu de laborator clinic care, din lipsa unui medic de specialitate, este deservit de medicul specialist de laborator din policlinică, dr. Elena Sabin.

În ce privește foștii medici directori ai spitalului Rădăuți, îi redăm în ordine cronologică, indicând perioada de activitate și specializarea: dr. Karl Offner, 1879–1905, chirurg; dr. Kajetan Pionkiewicz, 1905–1915, chirurg; dr. Schaje Hertzberg, 1915–1919, chirurg; dr. Nicu Dracinschi-Dracea, 1919–1925, medicină generală; dr. Ion Cociorvei, 1922–1944, medic chirurg; dr. Mihai Popescu, 1944–1948, medic chirurg; dr. Ernst Hirschorn, 1948–1952, medicină generală; dr. Octavian Antonovici, 1952–1955, medic ginecolog; dr. Elena Vasilovschi, 1956–1962, medic pediatru; dr. Gheorghe Cristea, 1962 – până în prezent, medic ginecolog.

Pe lângă medicii directori de spital, trebuie să amintim și pe foștii medici primari de județ și medici-șefi de raion, care, prin munca lor, au contribuit mult la dezvoltarea spitalului, cât și la crearea condițiilor favorabile în îngrijirea bolnavilor și a tratamentelor.

Medici primari ai județului Rădăuți au fost: dr. Herman Poras (1876); dr. Moritz Anton Rudnik (1884); dr. Nicu Bacinschi (1918–1925); dr. Mauriciu Vogel (1925–1938); dr. Octavian Pușcaru (1938–1939); dr. Rudolf Roșca (1939–1940); dr. Nicolae Sandovici (1940–1942); dr. Constantin Hnidei (1943–1945); dr. Teodor Nandriș (1945–1950).

Medici șefi ai raionului Rădăuți au fost: dr. Teodor Nandriș (1950–1953); dr. Vasile Damaschin (1953–1954); dr. Liviu Dorneanu (1954–1956); dr. Daniel Costea (1956–1958); dr. Robert Lazarchievi (1958–1960); dr. Gheorghe Cristea (1960–1961); dr. Ilie Fusa (1962–1965).

POLICLINICA RĂDĂUȚI

La început, spitalul din Rădăuți nu a avut o policlinică, ci un Serviciu de consultație, care a funcționat pe lângă spital și care era deservit de medicii din spital.

Policlinica Rădăuți a fost înființată abia în anul 1949, prin străduința dr. Teodor Nandriș, care, pe atunci, era medic primar al județului Rădăuți. După repetate și îndelungate demersuri, a obținut un imobil pe strada Ștefan cel Mare nr. 53, pe care l-a amenajat și adaptat pentru policlinică. La înființarea policlinicii au existat trei secții, și anume: un serviciu de boli interne, care a fost deservit de medicii de medicină generală de la cele trei circumscripții urbane; un serviciu de stomatologie, deservit de doi medici stomatologi ajutați de tehnicienii dentari și un serviciu de pediatrie, asigurat de un singur medic pediatru.

În anul 1969, pe lângă Policlinica Rădăuți au funcționat următoarele servicii medicale: – un serviciu medical pentru boli interne, asigurat de medici specialiști interniști, care, din lipsa unui medic titular, era asigurat de medici interniști de la secția medicală din spital, prin rotație; – un serviciu de stomatologie, care, la început, a fost deservit de dr. Oskar Schwind, medic dentist, și medicul Hersch Fuhrer, medic stomatolog. După ei a urmat dr. Gheorghe Sabin, medic specialist stomatolog, dr. Victoria Popovici, medic specialist stomatolog, dr. Iacob Hering, medic specialist stomatolog și dr. Clara Fränckel, medic specialist, toți fiind ajutați de către tehnicienii dentari; – un serviciu de pediatrie, care, la început, a fost asigurat de dr. Mayer Weinstein; după repatrierea sa în statul Israel, nu a mai fost un medic titular al acestui serviciu, el fiind asigurat de către medicii pediatri de la secția de pediatrie; – un serviciu de chirurgie, care, la început, a fost asigurat de dr. Gherasim Nicolau, urmat apoi de dr. Mișu Lehrer, medic chirurg specialist; – un serviciu O.R.L., deservit de un singur medic, dr. Maria Dîrja, medic specialist O.R.L. și director al policlinicii; – un serviciu de oftalmologie, deservit de dr. Tamara Vrabie, medic specialist oftalmolog; – un serviciu de endocrinologie, deservit de un medic specialist endocrinolog, dr. Teodor Ciubotaru; – un serviciu dermato-veneric, deservit de dr. Alexandru Coclici, medic specialist dermato-veneric; – un serviciu de radiologie și fizioterapie, deservit de dr. Paul Miller,

medic specialist radiolog; – un serviciu de laborator, deservit de dr. Elena Sabin, medic specialist de laborator; – un serviciu de farmacie condus de farmacistul Valerian Emt; – un serviciu de psihiatrie, deservit de dr. Simon Croitoru.

Primul director al Policlinicii a fost dr. Abraham Gaster, care s-a repatriat în statul Israel, în locul lui fiind încadrat dr. Maria Dîrja, în anul 1958.

CIRCUMSCRIȚIILE MEDICO-SANITARE ALE ORAȘULUI RĂDĂUȚI

După noile dispoziții, circumscripțiile urbane sunt îndrumate și controlate de către spitalul de adulți. Din cauza aceasta au fost și ele înglobate în istoricul spitalului Rădăuți, căci, de fapt, circumscripțiile urbane nu sunt altceva decât secțiile spitalului. Pe raza orașului Rădăuți activează trei circumscripții urbane și anume:

Circa I urbană

Primele indicii pe care le avem asupra funcționării unui serviciu sanitar al orașului Rădăuți, care, de altfel, este identic cu circumscripția sanitară de azi, datează din 13 iunie 1839. Acest serviciu sanitar al orașului Rădăuți, care a fost menționat încă din anul 1839, a fost condus de un singur medic, și anume dr. Zacher, al cărui prenume nu l-am găsit nicăieri amintit. Dr. Zacher a purtat titlul de medic-șef al districtului Rădăuți, care titlu, însă, nu este identic cu cel de medic-șef de județ, întrucât în anul 1839 nu a existat județul Rădăuți.

După câte știm, județul Rădăuți a luat ființă în anul 1855 și a fost desființat la începutul anului 1968, odată cu împărțirea administrativ-teritorială a țării, în urma căreia au apărut regiunile și raioanele. Cu noua împărțire administrativ-teritorială din anul 1968, județul Rădăuți a fost desființat după o existență de 113 ani, el nemai-corespunzând dezvoltării economice decât în cadrul județului Suceava.

Dr. Zacher a rămas cunoscut prin întocmirea unei circulare în legătură cu combaterea unei epidemii de angină difterică la copii, care a bântuit orașul Rădăuți în anul 1839 și asupra căreia nu mai revenim.

În data de 4 aprilie 1845 a fost încadrat, la Serviciul sanitar al orașului, dr. Iosif Schweitzer, despre care nu cunoaștem niciun amănunt. Tot în anul 1845, a funcționat la Serviciul sanitar al orașului Rădăuți dr. Ignatz Kraus (1843–1854), care purta titlul de medic-șef al Rădăuților și despre care nu avem nicio altă dată mai importantă. În anul 1870, a murit, în orașul Rădăuți, dr. Ignatius Stedler, medic al acestui oraș, despre care în cronica parohială romano-catolică s-a notat: „Dr. Ignatius Stedler a fost un om de seamă, binevoitor față de săraci, plin de compătimire față de cei bolnavi”. În anul 1876, întâlnim numele dr. Hermann Poras, care a purtat titlul de medic al districtului Rădăuți și apoi de medic al județului Rădăuți. În acest an, dr. Hermann Poras a făcut parte din Comitetul de conducere a spitalului Rădăuți, al cărui președinte a fost primarul Adolf Marin. În jurul anilor 1876–1877, a activat ca medic al orașului Rădăuți dr. Michail Kipper, care inițial a

fost medic militar, iar mai târziu medic civil. Și el a făcut parte din același comitet de conducere al spitalului, a cărui președinte a fost Adolf Marin. În anul 1889, a activat în districtul Rădăuți dr. Schmidt, încadrat ca medic comunal al orașului Rădăuți, iar în 1891 – dr. Leo Koffer, care purta titlul de medic al districtului sanitar al orașului Rădăuți. În data de 1 noiembrie 1892, a activat în orașul Rădăuți dr. Bleiblich Eduard, care la început a activat ca medic militar, iar mai târziu ca medic civil. În 1 septembrie 1907, a activat în orașul Rădăuți dr. Poras, probabil un fiu sau un frate al dr. Hermann Poras.

Din anul 1907 și până în anul 1921, nu mai cunoaștem ce medici au mai activat în orașul Rădăuți. În anul 1921, a fost încadrat ca medic la serviciul sanitar al orașului dr. Gheorghe C. Vasiliu, care a activat în acest post peste două decenii. El a fost fiu de preot și s-a născut în Târgu Neamț. Urmașul dr. Gheorghe C. Vasiliu, în anul 1945 a fost numit dr. Max Schwitzer, pentru un timp scurt, după care a urmat dr. Abraham Gaster, care a funcționat în acest post până în anul 1949, când a trecut în postul de director al Policlinicii. În locul dr. Abraham Gaster a fost numit, în anul 1960, dr. Kalman Pachter, care a funcționat scurt timp, deoarece s-a repatriat în statul Israel, ca, de altfel, și dr. Abraham Gaster. După plecarea dr. Kalman Pachter, a fost încadrat ca medic titular la Circa I urbană Rădăuți dr. Iulius Fränckel, având ca medic pediatru pe dr. Petru Bodnar.

Circa I sanitară

La început, Circa I sanitară a funcționat în localul actualului Restaurant „Central”, având intrarea prin fața Catedralei, de unde, apoi, și-a mutat sediul în strada Putnei nr. 47.

Circa II sanitară

Circa a II-a urbană a fost înființată în data de 15 iulie 1949, prin străduința dr. Teodor Nandriș, care, pe atunci, era medic primar.

BIBLIOGRAFIE

1. Kluczenko, Basil, Kamen, Ludwig, „Die Cholera in der Bukowina im Jahre 1893”, în „Zeitschrift für Hygiene und Infektionskrankheiten”, tomul 16, 1894.
2. Idem, „Die Bekämpfung der Pellagra in der Bukowina im Jahre 1909”, în „Bukowinaer Post”, nr. 2631, 1910; nr. 2365, 2638, 1911.
3. *Österreichisches Biographisches Lexikon 1815–1950*, Bd. 3, Wien, Verlag der ÖAW, 1965.
4. Wiszniowski, Franz, *Radautz die deutscheste Stadt des Buchenlandes*, München, Verlag „Der Südostdeutsche” der Landsmannschaft der Buchenlanddeutschen, 1988.
5. https://www.biographien.ac.at/oeb1/oeb1_K/Kluczenko_Basil_1844_.xml (6 ianuarie 2023)